

Motion till riksdagen

1987/88:Ub711

av Birgitta Rydle m. fl. (m)

om kårobligatoriet

Kårobligatoriets vara eller icke vara har diskuterats länge. Av flera anledningar är denna fråga i dag mer aktuell än på länge. Några exempel är:

- 71 % av de röstande i Lunds studentkårs kärval sade i en medlemsomröstning nej till kårobligatoriet.
- Alla stora studentkårer i landet samt Sveriges förenade studentkårer tar nu principiellt avstånd från obligatoriet.
- Alla de betydande politiska studentorganisationerna är i dag motståndare till obligatoriet.
- Avvecklingsplaner diskuteras på flera studentkårer.
- Akademiska föreningen i Lund har tagit ett principbeslut om att övergå till frivilligt, individuellt medlemskap.

Kårobligatoriets ursprung ligger långt tillbaka i tiden när det allmännas ansvar för studenternas välfärd var praktiskt taget obefintligt. Studenterna slöt sig därför samman och ordnade bostäder, lånekassor, matserveringar, boklådor m. m. I dag bedriver studentkårerna en omfattande verksamhet inom de områden som tillhör studentens dagliga liv, dvs. allt från kompendieförmedling och förebyggande hälsovård till bevakning av de beslut som fattas i linjenämnder, fakultetsnämnder, högskolestyrelser m. m. Studentkårerna har i sin tur samlats i en nationell organisation.

Verksamheten finansieras till stor del av de medlemsavgifter som de studerande betalar till studentkårerna. Detta medlemskap är inte frivilligt. Enligt § 4 Förordningen om studerandekårer, nationer och studentföreningar för fakultet "skall den som studerar vid en högskoleenhet vara medlem i den studerandekår som finns vid enheten".

Så länge studentkårerna har bedrivit verksamhet som är nödvändig för studenterna men som varken kommuner, landsting eller staten velat ta på sig har kårobligatoriet varit försvarbart av praktiska skäl. Vissa förändringar har skett de senaste åren, t. ex. står kommunerna i allt större utsträckning för studentbostäderna, åtminstone på de nya högskoleorterna. Fortfarande betalas dock drygt hälften av kostnaderna för studerandehälsovården av kåravgifterna. Denna fråga och andra praktiska och juridiska frågor måste lösas innan kårobligatoriet kan avskaffas.

I dag utser studentkårerna representanter i institutionsstyrelser, linjenämnder, eventuella fakultets- och områdesstyrelser samt i högskole/universitetsstyrelsen. Till detta kommer dels representation i ett antal inom

varje högskola centrala organ som skyddskommittéer, antagningsnämnd och biblioteksstyrelse, dels av studentkårerna utsedda representanter i diverse ad hoc-grupper för att exempelvis besvara någon bestämd remiss. Slutligen nominerar Sveriges förenade studentkårer efter förslag från kårerna studentrepresentanter i UHÅ, CSN och regionstyrelserna.

Det är svårt att se att obligatoriska studentkårer skulle vara ett nödvändigt villkor för att detta system skulle kunna fungera. Redan i dag väljs studentrepresentanterna på institutionsnivån – den nivå där studentinflytandet är störst i representation *och* i resultat – direkt av institutionens studenter. Därefter sker i praktiken indirekta val till linjenämnder och fakultetsstyrelser.

Samma system skulle utan vidare kunna tillämpas även utan obligatorium. På högre nivå, och om man vill vara extra noggrann även på mellannivåerna, skulle man kunna utse en elektorsförsamling, antingen genom direkta val eller fördelat mellan existerande frivilliga studentkårer efter överenskomelse mellan dem eller efter medlemstal. På sådant sätt fördelas i dag platserna vid högskolor med flera obligatoriska studentkårer.

I dag svarar studentkårerna för en viss service åt de valda representanterna som till exempel sammanträdeslokaler, utbildningsombudsmän etc. När det gäller sammanträdeslokalerna måste förmodligen högskolorna i högre grad än i dag upplåta sådana, men det är i så fall endast en utvidgning av något som redan i dag sker, speciellt vid de mindre högskolorna. Förmodligen måste man också ge institutionerna ett större ansvar när det gäller anordnandet av kursutvärderingar, besvarandet av resultaten och dylikt. Man får emellertid inte glömma att det sannolikt kommer att finnas frivilliga studentkårer på de allra flesta utbildningsorterna även efter obligatoriets avskaffande. Det kan dessutom antas att frivilliga studentkårer på ett bättre sätt än dagens kan engagera och entusiasmera till arbete med utbildningsbevakning och kvalitetsfrågor.

Studentkårernas verksamhet omfattar också studenthälsovård och motionsidrott. Det är riktigt att studenterna har särskilda behov av anpassad hälsovård, speciellt i vad gäller psykosomatiska och studierelaterade sjukdomar. Det är emellertid en ganska egendomlig ståndpunkt att från detta sluta att just studenterna, en tämligen köpsvag grupp, själva skall behöva stå för kostnaderna. Det är i och för sig sant att de särskilda åtgärderna kostar pengar, men mycket litet talar för att studenternas hälsovård är dyrare än någon annan grupp. Tvärtom gäller det ju trots allt yngre och relativt friska människor.

Det är inte heller så att det nuvarande statliga stödet till studenternas hälsovård och motionsidrott förutsätter ett kårobligatorium. I dag tecknar högskolorna kontrakt med de obligatoriska studentkårerna eller med icke-obligatoriska kårortsorgan om fullgörande av viss verksamhet, och dessa erhåller i gengäld statliga bidrag. Samma system skulle utan någon större förändring kunna tillämpas i en situation med frivilliga studentkårer.

Nationerna i Uppsala och Lund fyller utan tvivel en väsentlig roll för studenternas sociala liv och möjligheter till ett rimligt nöjesliv. Det är dock oklart vilken betydelse obligatoriet i realiteten har. Man kan här notera att det i Uppsala inte finns något reellt nationsobligatorium enär det existerar en

nollavgiftsnation, Skånelandens. Den student som så önskar kan alltså avstå från att vara med i en nation med verksamhet och avgift. Trots detta och trots att nationerna i Uppsala har en tämligen hög avgiftsnivå är den övervägande delen av studenterna medlemmar i en "riktig" nation. Det visar att nationerna kan bedriva en sådan verksamhet att de frivilligt attraherar medlemmar. Erfarenheterna från avskaffande av nationsobligatoriet i Finland tyder också på detta, liksom att det existerar frivilliga nationer i Linköping, Växjö och Göteborg.

Det är alltså svårt att finna verkligt hållbara argument för ett bibehållande av obligatoriet, och därmed bör principen om föreningsfrihet fälla utslaget och obligatoriet avskaffas. För att minska övergångsproblemen och göra uppkomsten av frivilliga studentkårer smidig finns det skäl att låta omställningen ske successivt.

Vi föreslår att kårobligatorieförordningen ändras så att det kan få finnas fler kårer på varje högskoleenhet. Under en rimlig övergångstid skulle det öppna möjligheter för frivilliga kårer att växa upp och de praktiska och juridiska frågorna hinna lösas innan kårobligatoriet definitivt avskaffas.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen hos regeringen begär förslag om ett avskaffande av kårobligatoriet i enlighet med vad i motionen anförts.

Stockholm den 26 januari 1988

Birgitta Rydle (m)

Göran Allmér (m)

Hans Dau (m)

Rune Rydén (m)

Lars Ahlmark (m)

Hans Nyhage (m)

Birger Hagård (m)

Anders G Högmark (m)

Ingela Gardner (m)

Ann-Cathrine Haglund (m)

Elisabeth Fleetwood (m)